

Onbekend?

Overweging 11 oktober 2015 – Harris Brautigam

Lector: Thea van Deijl

“... Als de balans van de wetvervulling positief was,
dan zat de relatie wel goed met God.

Dachten ze!

Maar de apostel Paulus breekt met deze kruideniersmentaliteit,
omdat hij zag dat zo'n houding tot de grootst mogelijke onrechtvaardigheid kon leiden
en hij van Jezus van Nazareth begrepen had
dat de verhouding met God niet via regeltjes en wetten gaat,
maar via mensen die recht worden gedaan ...”

Eerste lezing: Handelingen 17. 22 e.v.

Tweede lezing: Psalm 62

Openingsgebed (vrij naar Gerrit Achterberg)

Ergens moeten uw handen nog bezig zijn
Te zorgen dat ik niet verloren ga.

Woorden aan dit besef ontstaan
Zullen zingend en eeuwig zijn.
En zo de dood ontgaan.

Verbind onze handen met de uwe
Om zo onze wereld te koesteren
Met de warmte van Uw gerechtigdheid.

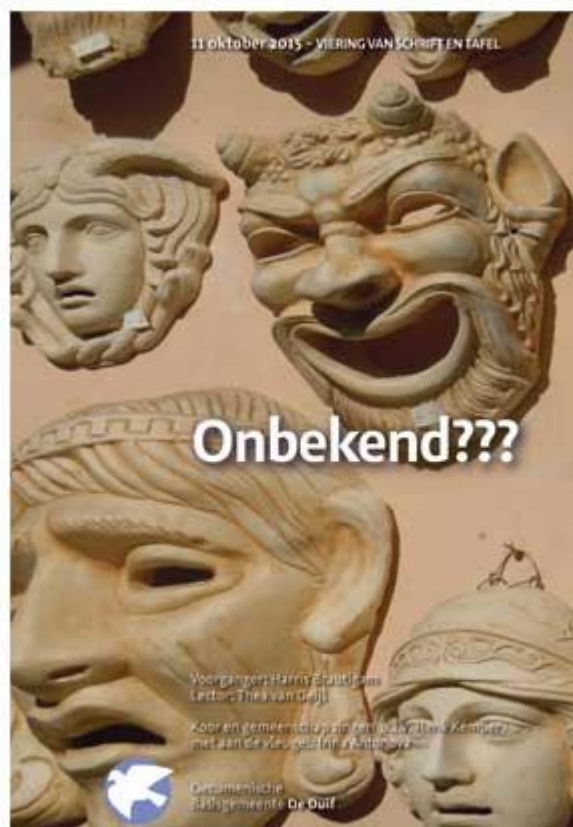
Lied naar Psalm 14: Niksers, leeghoofden

H.Oosterhuis / B.Huijbers

Welkom en inleiding

Gerrit Achterberg wordt als één van de
grootste Nederlandse dichters beschouwd.
Geboren in een protestants gezin raakte hij
met God bekend.

Hij leidde een tragisch leven wegens een
psychisch defect. Hij is opgenomen nadat
hij uit liefdesverdriet zijn geliefde had
vermoord. Dit gegeven maken voor mij de
eerste twee regels van zijn gedicht heel bijzonder; het is een getuigenis van een
diep geworteld geloof: ‘ondanks alles, ondanks mijn misdaad zijn Uw handen nog in

mij bezig om te zorgen dat ik niet verloren ga'. En in het vervolg van zijn gedicht, proef ik zijn dankbaarheid en geloof in het feit dat God hem heeft gered.

Met de laatste drie regels aan dit gedicht gekoppeld verbond ik mijn gebed dat God onze handen ook vasthoud om de moed niet te verliezen en te blijven werken aan gerechtigheid in onze wereld, waartoe Hij ons steeds weer oproept.

En tegelijk speelde in mij de gedachte en de bede dat wij ons geloof in een liefdevolle God ondanks de belabberde tijden niet verliezen. Dat Hij onze God is, onze toekomst!

Ik hoop dat wij zo in deze dienst met elkaar onze handen aan zijn warmte zullen blijven warmen. Dat wij zijn levend woord diep in ons mogen ontvangen.

Lied: Niemand veilig

H.Oosterhuis / A.Oomen

Eerste lezing, Handelingen 17. 22 e. v.

Paulus ging midden op de Areopagus staan en nam het woord: "Mannen van Athene, ik zie aan alles hoe diep godsdienstig gij zijt. Want toen ik rondliep en bekeek wat gij zoal vereert, ontdekte ik zelfs een altaar met het opschrift: Aan een onbekende god. Welnu wat gij vereert zonder het te kennen, dat kom ik u verkondigen. De god die de wereld gemaakt heeft en alles wat daarin is. Hij die de heer is van hemel en aarde, woont niet in door handen gemaakte tempels. Ook wordt hij niet door mensenhanden verzorgd, alsof hij iemand nodig had, want zelf geeft hij aan ieder leven en adem, ja alles. Heel het mensengeslacht deed hij uit één ontstaan, om de gehele oppervlakte van de aarde te bewonen, waarbij hij de seizoenen vaststelde en de grenzen van hun woongebied, opdat zij God zouden zoeken of zij hem misschien al tastende zouden vinden; Hij is immers niet ver van ieder van ons. Want door Hem hebben wij immers het leven, het bewegen en het zijn; zoals sommige van uw eigen dichters hebben gezegd: want wij zijn van zijn geslacht.

Als wij dus tot Gods geslacht behoren, moeten we niet menen dat het goddelijke zou gelijken op goud of zilver of steen, op een voortbrengsel van menselijke kunde en vernuft. Zonder acht te slaan op die tijden van onwetendheid laat God thans aan de mensen de boodschap brengen dat zij zich allen en overal moeten bekeren. Hij heeft immers een dag vastgesteld, waarop hij de wereld naar rechtvaardigheid gaat oordelen door een man die hij daartoe heeft bestemd.

Lied: Alles wacht op u vol hoop

Tweede lezing: Psalm 62

(bewerking: Huub Oosterhuis)

Wees stil, mijn zieltje, wees bij God.

Zet je niet schrap, laat hem.

De rots, hij komt

Op zachte voeten, en luistert.

Ik ben een wankelende muur

Die je makkelijk omduwt,

Een mens die je zo vermoordt.

Wees bij God, mijn ziel,

Bij hem is rust en bezinning.
De rots, hij komt
Met zachte handen, om te troosten.

Jachtig en ijl
Is onze generatie –
Pluizen die niets wegen,
Waaien hoog op, zijn weg.
Wees stil, wees bij God.
Niet vergelden, niet oordelen
Zal hij, hij komt luisteren
Hij wil begrijpen.

Vriendschap

Overweging

Die twee eerste liederen waarmee wij deze dienst begonnen zijn niet de meest opwekkende. Het eerste lied geïnspireerd op psalm 14. Een bijbelse wanhoopskreet van een Joodse dichter.

Het tweede een eigentijdse noodkreet, dat leunt op psalm 14; nog somberder: “Is er een levend woord? Wie leert mij dat ontvangen?” Ik kom er niet uit. Ik ben zonder hoop. De wanhoop ten top! Waar is God?

Tegenwicht

Ik koos toen expres als een soort tegenwicht, als een soort: ‘hopen tegen beter weten in’ voor het lied ‘Alles wacht op u vol hoop’, en voor psalm 62, ook van bijbelse oorsprong. Twee uitingen van hulpzoekers die hun geloof in God niet verloren hebben, maar wel wanhopig naar zijn ingreep verlangen. Waar is God? Waar is zijn helpende hand? Wanneer komt Hij ons uit de chaos bevrijden? Hoe?

Want dat wij in een chaos leven kan niet ontkend worden: vluchtelingenproblematiek, supermachten die steeds meer naar geweld grijpen, fanatici die moordend en plunderend mensen dichtbij en veraf bedreigen, populistten in ons eigen land die mensen tegen elkaar opzetten door de vreemdeling bij voorbaat verdacht te maken.

Ook hier de wanhoop, maar een wanhoop met een uitgestoken hand naar God? Waar moet ik zoeken?

Volgens sommigen moet je dan niet bij God zijn. Eenvoudigweg omdat Hij niet bestaat, zoals velen beweren.

In de jaren dertig sprak een Amerikaanse filosoof Dewey al uiterst cynisch over geloof in God. In religie aan god geloven was voor hem hetzelfde als ‘aan een dood paard trekken’. Religie was voor hem geloven in een humanitair universum; m.a.w. dat mensen een wezenlijke verbondenheid met elkaar hebben juist op grond van hun menselijkheid.

Wezenskenmerk

Ik voel me erg thuis bij zijn uitspraak, met uitzondering dan van dat trekken aan dat dode paard.

Maar die wezenlijke verbondenheid als een vaststaand gegeven, van mensen met elkaar, daar kunnen we niet onder uit. Als we dat al zouden willen dan ontkennen we de aard van

ons mens-zijn. Het kenmerk van ons menselijk bestaan is het feit dat we van nature op elkaar betrokken zijn.

We kunnen niet buiten elkaar. Dat is een natuur gegeven. Dit is het wezenskenmerk van gerechtigheid.

Dit ontkennen en bedreigen is een aanval op ons bestaan: op vrede en gerechtigheid.

Daarom ook zijn vormen van racisme, moord, verbanning, seksueel misbruik en slavernij hoofdzonden tegen die wezenlijke verbondenheid. Hieronder vallen ook de aanvallen op en brandstichting van asielzoekerscentra. Ze gaan ten diepste in tegen wat ons met elkaar tot mens maakt, mens doet zijn. Het ontkent de ander in zijn mens-zijn.

Daarom gaat het om het blijven zoeken naar elkaar, naar de inzet om de ander recht te doen. Om te groeien in het besef dat de andere mens deel van mijn bestaan is, dat wij met die ander leven in een groter humanitair verband, waar rechtvaardigheid de gedeelde levensadem is, waar, zoals de Koning laatst voor de VN zei: "Niet de macht het recht heeft, maar het recht de macht."

Waar, zoals iemand tijdens de liturgievergadering opmerkte: rechtvaardigheid = vaardig zijn in het rechte doen. Dat het daar op aan komt.

Onbekende God

In zijn toespraak op de *Areopaag*, een voornaam plein van samenkomst voor veel mensen, ziet Paulus de vele beelden van de goden die in het oude leven een grote rol spelen. Enkele afbeeldingen staan op het titelblad van onze orde van dienst. Het zijn niet bepaald moeders mooisten. Ze boezemen eerder angst in dan warmte.

Paulus is getroffen door het beeld van de 'Onbekende God'. Dit is zijn kans en hij neemt het woord. Hij treft een belangstellend gehoor. Hij maakt zijn toehoorders deelgenoot van een theologisch getint verhaal:

Van de God zoals hij verkondigt, is de aarde en die haar bewonen; hij heeft haar duurzaam gebouwd; hij zoekt mensen met rechtvaardige handen; hij leeft in ieder van ons; wij zijn van Zijn geslacht.

Hij werkt dit uit en komt tot zijn conclusie: als wij dus tot Zijn geslacht behoren dan houdt dat wel in dat afgoderij not done is en vervolgens, dat we dus niet moeten denken dat die God in goud en menselijk vernuft gezocht moet worden. Zo gaat het er in een zakelijke relatie aan toe. Maar zo zijn we niet getrouwd!

God laat zich niet zoeken via een afgesproken CAO van goud en slimme afspraken. God vraagt meer omdat wij naar Zijn beeld en gelijkenis zijn geschapen. En dat betekent een wederkerige relatie die goud en slimme afspraken overstijgt: een inzet namelijk voor een rechtvaardige samenleving. Een andere verhouding dan een rechtvaardige hoort er tussen mensen niet bestaan. Met andere woorden: het komt aan op een inzet van het beoefenen van rechtvaardigheid. Daarop zal God ons leven beoordelen.

Kruideniersmentaliteit

Dat zegt een ex-farizeeër die gepokt en gemazeld was in wetten en regeltjes! Die namelijk oorspronkelijk opgevoed was als Farizeeër om de waarde van zijn relatie met God af te wegen naar het vervullen van de wetten en regeltjes. Als de balans van de wetvervulling positief was, dan zat de relatie wel goed met God. Dachten ze!

Maar de apostel Paulus breekt met deze kruideniersmentaliteit, omdat hij zag dat zo'n houding tot de grootst mogelijke onrechtvaardigheid kon leiden en hij van Jezus van Nazareth begrepen had dat de verhouding met God niet via regeltjes en wetten gaat, maar via mensen die recht worden gedaan!

In onze liturgiebijeenkomst bleven wij lang bij dat punt van 'rechtvaardigheid' stil staan. Eigenlijk een moeilijke werkelijkheid om te toetsen, om het bij jezelf te zoeken en zuiver te houden; om het niet te laten overrulen door slogans en nepargumenten. Om duidelijk te krijgen en te maken wat onrechtvaardigheid te weeg brengt en een samenleving grondig kan verstoren. Met andere woorden: dat waakzaamheid geboden is. Dat je elkaar nodig hebt om rechtvaardigheid blijvend in het vizier te houden.

Ik denk dat dit de bedoeling is van onze zondagse bijeenkomsten. Ik denk dat dit ook de bedoeling moet zijn van zijn van kerkelijke bijeenkomsten. Dus niet alleen vroom een uurtje uitzitten om lekker aan de koffie te kunnen gaan, maar even die Jezus van Nazareth stevig voor ogen te halen, die ons voorbeeld wilde zijn en is geworden.

Ik hoop dat ik met deze woorden Zijn Woord een beetje onder jullie heb neergelegd.

Ik hoop dat jullie er wat mee kunnen.

Amen.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

God van het leven,

die vreugde vindt in ieder mens,

je bent zorgzaam en je laat ons niet in de steek.

Ik geloof in je.

Jezus, onze naaste, die mij laat zien wie God is,

je vraagt aan ons om rechtop te staan.

Ik geloof in je.

Heilzame Geest, ik geloof in je.

Je openbaart je op onverwachte momenten

als wijsheid in mensen die weten wat goed is om te doen.

Ik geloof dat jouw kracht zich in mij kan openbaren.

Ik geloof in onze gemeenschap van mensen, die durven zoeken

en durven vieren dat ze jou vinden, God van het leven.

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Tafelgebed.

V. Gij die de aarde aan ons geeft om te bewonen,
Gij die de wereld ziet,
Gij weet hoe onmachtig wij zijn tot vrede en gerechtigheid -
toch roept U ons, bij onze namen,
mens voor mens,
om recht te doen en goed te zijn.

A. Wij bidden U
voor al uw mensen, groot of klein,
hoe ook geschapen, overal gelijk
en altijd weer in oorlog met elkaar.

V. Wij bidden U
voor hen die het meest weerloos zijn, .
kinderen, armen,
mishandelde en hongerende mensen,
vluchtelingen, zieken en stervenden;
voor mensen zonder toekomst bidden wij,
voor allen die groot lijden moeten dragen.
Gij weet wat in ons is.

Niet voor de dood,
maar om te leven hebt Gij ons gemaakt.
Zend ons uw geest,
geef ons de kracht om mens te worden,
koste wat kost;
dat wij geen leegte najagen, geen waarheid ontvluchten,
uw Naam niet vergeten;
dat wij uw koninkrijk verhaasten en uw wil volbrengen:
het brood van deze wereld delen met elkaar
en alle kwaad dat ons wordt aangedaan vergeven.

V. Zo bidden wij U,
onze ogen gericht op Jezus van Nazareth,
die uw Naam geheiligt heeft, uw wil volbracht,
die brood en wijn voor ons geworden is.
voedsel en vreugde, als teken van vergeving.

A. In de nacht van zijn lijden en dood zei Hij:
Neemt, eet en drinkt,
doet dit tot mijn gedachtenis.

Delen van Brood en Wijn

Lied: Er schreeuwt een mens

H.Oosterhuis/A.Oomen

Voorbeden

Lied: Gij die uw naam hebt uitgeroepen

H.Oosterhuis / A.Oomen

Onze Vader

(uit de Aramese liturgie)

Bron van Zijn, die ik ontmoet in wat mij ontroert,
Ik geef U een naam
Opdat ik U een plaats kan geven in mijn leven.
Bundel Uw licht in mij – maak het nuttig.
Vestig Uw rijk van eenheid nu,
Uw enige verlangens handelt dan samen met de onze.
Geef ons wat we elke dag nodig hebben aan brood en inzicht.
Maak de koorden van vergissingen los die
ons nog vasthouden aan het verleden,
opdat wij ook anderen hun misstappen kunnen vergeven.
Laat oppervlakkige dingen ons niet misleiden.
Uit U wordt geboren: de al werkzame wil,
De levende kracht om te handelen, en het lied dat alles
verfraait en zich van eeuw tot eeuw vernieuwt.

Slotlied: Naar Psalm 24

H.Oosterhuis/A.Oomen

Van God is de aarde en die haar bewonen

Zegenbede

Lied van vandaag en morgen

H.Oosterhuis / A.Oomen

